

kou demokracii a aby plně využívali možnosti aktivně vytvářet celospolečenskou politiku spolu s ostatními vrstvami obyvatelstva. Zakládáním podnikových rad pracujících mohou tvořit politiku i tam, kde jsou jejich zájmy bezprostředně dotčeny — v podnicích a závodech.

Demokratický proces znamená tedy i přínos pro dělnictvo a — jak nás o tom přesvědčují denní zprávy — stále širší vrstvy dělnictva si to uvědomují.

LL č. 18 - 22, 27. června — 25. července 1968

Jiří Hanák

Proslýchá se, proslýchá . . .

Mám nepříjemný pocit, že už titulke je poněkud v rozporu s novinářskou etikou. Neboť novinář, alespoň minimálně dbalý své profesionální cti, by neměl pracovat s údaji a zprávami, které se „proslýchají“, „tvrdí“, „říkají“. Jistě: zaručená, fundovaná a po všech stránkách prověřená zpráva budí základním kamenem všeho. Jenže život, jak známo, je velmi složitý a dosud často vytváří situace, kdy je i pro novináře snesitelnější hovořit na základě toho, co se „proslýchá“, než nehovořit vůbec. Zvláště za situace, kdy zaručené, fundované a po všech stránkách ověřené informace jsou mu přísně utajeny.

Tak tedy — proslýchá se mezi 14 milióny obyvatel této země neobyčejné množství zpráv a informací, týkajících se právě probíhajícího (či právě skončeného?) cvičení štábů armád Varšavské smlouvy na našem území. „Proslýchá“ se zcela zákonitě, neboť co svět světem stojí to funguje tak, že tam, kde chybí informace, zaskakuje „proslýchání“. A informace v tomto směru chybějí takřka dokonale, a víc než to: ty, co byly poskytnuty, přispívají spíše k všeobecnému zmatku než k uklidnění.

Jestli se nemýlím, bylo to někdy uprostřed března letošního roku, co jsme všichni kvitovali s uspokojením oznámení, že bratrské socialistické země s pochopením vyšly vstříc momentální československé situaci a, nechtějíc způsobit ani stín podezření, že by snad československé jaro mohlo být ovlivněno zásahem zvenčí, upustily po vzájemné dohodě od plánovaných cvičení vojsk Varšavské smlouvy na našem území. S výjimkou malého štábního cvičení, které se u nás má odvíjet někdy na podzim letošního roku.

To bylo v březnu. Avšak už v dubnu a počátkem května se v našich národech začalo „proslýchat“: že cvičení budou a budou brzy, že k nám přijde tolik a tolik a ještě mnohem víc cizích vojáků, že tito vojáci tak hned po cvičení neodjedou a tak dále. Než však opět zabředneme do neseriózního „proslýchání“, zopakujme si alespoň to, co oficiálně víme od chvíle, kdy jsme s povděkem přijali informaci o nevědším pochopení našich spojenců:

4. května reaguje ministr obrany na zprávu britského „Daily Telegraphu“ o tom, že Československo odmítlo cvičení vojsk Varšavské smlouvy: **nic jsme neodmítli, „navíc se jedná o cvičení štábní, nikoliv tedy v takovém rozsahu, jako byla předložená „Vltava“.** První zmínka o cvičení je tedy zde.

23. května je z Bonnu rozšiřována zpráva, že v Československu má být natrvalo umístěno 10—12 tisíc sovětských vojáků. Ministr Džur: **„Dočel jsem se o tom ze západoněmeckých novin. Nikdy a nikde nebylo o umístění těchto vojsk jednáno.“**

25. května probíhá denním tiskem oznámení o červnovém cvičení.

31. května první konkretizace: **Bude probíhat na území ČSSR a v části Polska, účastní se ho štáby armád ČSSR, Sovětského svazu, Polska a Maďarska.** Jde o cvičení štábní, kdy třeba divizi, čítající normálně několik tisíc mužů, bude představovat útvar o několika stech mužů.

Tedy: cvičení na území Československa a Polska za účasti štábů **čtyř armád.**

18. června poskytuje vrchní velitel ozbrojených sil Varšavské smlouvy, sovětský maršál Jakubovskij, další informace: cvičení ce bude konat na území Československa, Polska NDR a SSSR a účastní se ho štáby **armád pěti zemí: ČSSR, Polska, Maďarska, Sovětského svazu a NDR.**

20. června poslední zpráva: **cvičení zahájeno.**

Tim v podstatě končí nemnoho a navíc rozporných oficiálních informací.

Čtrnácti miliónům Čechů a Slováků se velkomyslně nechává na vybranou, jak si odpovědí na otázky: kolik vlastně cizích vojáků k dnešnímu dni stojí na československé půdě? Kterým dnem pobyt cizích vojáků na československé půdě skončí? Patří k nepostradatelným pomůckám štábního spojovacího cvičení tanky, navíc, jak se „proslýchá“, ne právě v minimálním množství? A co je pravdy na tom, že důstojníci jedné z pěti spojeneckých armád k nám přijeli v doprovodu manželek a rodin, což vypadá na jejich trvalejší přítomnost v Československu? Co je pravdy na tom, že už v době, kdy o cvičení nebyla u nás pronesena ještě ani jediná konkrétní věta, byly tabulky s údaji o nosnosti různých mostů přemalovány údaji novými, orientujícími řidiče eventuálních těžkých tanků? A konečně — proč dosud nebyla vyvrácena velmi nepravděpodobně a nepříjemně znějící zpráva, že o okamžiku příjezdu prvních spojeneckých vojsk se dověděly osoby v této zemi nejpovolanější více méně náhodou, prostřednictvím telefonátů z pohraničních krajů a prostřednictvím novinářů?

Československo se dlouho těšilo neobyčejně důvěře svých Varšavských spojenců. Projevovала se mimo jiné i tím, že jsme byli po dlouhá léta jedinou evropskou socialistickou zemí (Jugoslávii nepočítaje), kde nebyly dislokovány žádné cizí jednotky. Požíváme-li

této důvěry dále, nebylo by přece nic jednoduššího než ústy nanejvýš povoláními národům sdělit, že tehdy a tehdy cízí vojska odejdou. Jestli jsme tuto důvěru ztratili . . . , no, o této možnosti raději nehovořme.

Přísně utajené sovětské tanky hýbou naší veřejností. Tanky běžně na ulicích nepotkáváme, spojenecké vojáky ano. Hovoří. Ne právě hodně, ale hovoří. A pan Novák se doví, že není pravda, že přijíždějí manželky spojeneckých důstojníků, ale že je pravda, že přijíždějí poněkud početnější umělecké ženské soubory. Neukojená zvidavost pana Nováka, vaše i moje, se automaticky zeptá: na krátké štábní cvičení početné soubory? Divně, divně . . . A začne se „proslýchat“. Komu to slouží?

Doufám pevně, že až budete číst tyto řádky, bude vše jasné, protože poslední „proslýchaná“ zpráva praví: oběd na rozloučenou se spojeneckými jednotkami se koná 27. či 28. nebo 29. června. A po obědech na rozloučenou obvykle následuje rozloučení. Odjezd.

Reportér č. 27. 3.-10. července 1968

Alexandr Kliment Normální život

Československá revoluce neměla klasický, krvavý průběh, jak jej známe z dějin, byla pokojná, takřka ústavní, a zpočátku proběhla se souhlasem rozhodující části obou národů, se souhlasem dělnictva. Přesto však tímto pokojným způsobem uvrhla zemi do nenormálního života. Proč? Komunisté nevyužili dějinné příležitosti vést revoluci tím nejideálnějším stylem, tj. likvidovat přirozené třídní odpůrce (ostatně ne příliš významné) pouze ve smyslu ekonomickém. Abnormalita situace mohla se totiž týkat pouze ekonomických vztahů, které, jak víme, rozhodují o osudu každé revoluce a jejichž klíčové problémy byly už vyřešeny před únorem 1948. V politice nanejvýš příznivém ovzduší šlo vlastně o jediné: normalizovat hospodářský život na základě všelidového vlastnictví. Avšak místo aby se rychle rozvíjelo všelidové vlastnictví a s ním všelidová správa a moc, upevňovala se byrokratická diktatura a rozvíjel se stranický aparát. Ekonomika se začala rozkládat. Nekorigovatelným mocenským vlivem a tlakem nám bylo vnuceno nekritické a detailní přejímání sovětských vzorů, které se brzy projevily jako neústrojná a založily hluboko a všestrannou krizi společnosti. Rozpory, které tak vznikly, se neřešily normální cestou, tzn. jejich vyjevováním a překonáváním, nýbrž politickými usneseními. Doktrína selhala, ale vláda se chovala, jako by selhal lid.

Absolutistické ztotožnění státu s několika osobami bylo projevem politické nedůvěry k nejširším lidovým vrstvám, které se staly předmětem manipulace a teroru. Náš život vůbec byl vystaven celé řadě mimořádných a

mimořádně zbytečných nárazů. Tenkrát se říkalo: Oběti, ano, ovšem, ale kdyby měly aspoň smysl.

Všeobecný pocit provizoria a mimořádná situace zavládly jako trvalý stav života společnosti, tedy abnormalita, v níž se špatně bydlí, ale zato dobře vládne. Silný muž se kdykoli a kdekoli odvolával na stav ohrožení, byl to však právě jen on, který ohrožoval každého.

Letošním jarem se utajovaná krize stala veřejnou. To je první normální krok v poměrech nadále nenormálních. Máme však naději tuto krizi překonat. Nade všechno teď potřebujeme klidný vývoj. Pevně si zapamatujme tři zásady dalšího normálního vývoje, které už jasně vyplývají z našich diskuzí:

1. SAMOSTATNOST. Zahraniční nevměšování do našich vnitřních záležitostí. Naše malé a odvislé národy si ji mohou zaručit naprosto rozhodným a statečným, ale moudrým a neprovokativním postupem.

2. OTEVŘENOST. Pěstování věcného vnitropolitického dialogu. Prostě řečeno: Dokud se zas nezavede cenzura a nezačne z politických důvodů zavírat, nikdo se ničeho nemusíme bát, ani ti nahoře, ani ti dole.

3. TRPĚLIVOST. Ať se věci, stanoviska, názory, programy a lidé tříbí a krystalizují. Kdo se neosvědčí, selže nebo zklame, může být zcela normálně vystřídán druhým.

Nedělejme si radikální iluze. Rychle a trvale se musí- me zabezpečit jen proti návratu starých poměrů. Parlament (ještě starý) dělá, co může a na podzim se sejde mimořádný sjezd KSČ. Je věcí komunistů, aby si na sjezdu normální cestou vyřešili krizi své strany. Ostatní veřejnost však k jejich sjezdu nesmí jen přihlížet. Ostatní strany NF, společenské organizace a nově vznikající nezávislé skupiny, které by měly být urychleně legalizovány, by se měly před sjezdem sejit, konzultovat a veřejně předložit sjezdu KSČ zásadní dokument. Takový nezávisle vypracovaný dokument by byl výrazem solidarity, nabídkou koaliční spolupráce a věcnou oponenturou při jednání sjezdu. Měl by shrnovat náklady, stanoviska, názory a návrhy veřejnosti a neměl by projít filtrem stranického aparátu. K tomu by bylo třeba na půdě NF vytvořit informační centrum. Iniciativu při přípravě takového dokumentu by mohly společně převzít jednak zástupci dělnických samosprávných rad a dělnických výborů na ochranu svobody projevu, jednak koordinační výbor tvůrčích svazů.

Sjezd KSČ hodlá přinést koncept dalšího celostátního vývoje. Sjezd jedné strany, která je sama v krizi, bude tedy plnit úlohu nejvyššího, mimořádného, celostátního konventu. Tuto nenormální situaci je možné překonat jenom tak, že na jeho jednání bude slyšen kvalifikovaný a reprezentativní hlas obou a celých našich národů. Jinak by nekomunistická veřejnost nymá právem mohla požadovat, aby si sjezd definitivně vyřešil jenom své stranické problémy, kdežto s linií celostátní aby KSČ pak přišla jen jako s návrhy do diskuse před plénum parlamentu. Jenže ten do té doby nebude zvolen